

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 482/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen nuorten kuntoutusrahan väärinkäytösten estämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Essayahin /kd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 482/2022 vp:

Millä tavalla hallitus aikoo varmistaa, että nuorten kuntoutusraha kohdistuu tarkoituksenmukaisesti nuoren työllistymistä edistävään toimintaan,

miten hallitus pitää huolta, ettei nuorten kuntoutusrahan väärinkäytöksiä tapahdu ja

aikooko hallitus edistää nuorten kuntoutusrahan kohdentamista suoraan kuntouttaviin tukitoimiin esimerkiksi palvelusetelinä tai maksusitoumuksina, joissa kuntoutus-, terapia tai harrastustaho laskuttaisi suoraan Kelalta väärinkäyttömahdollisuuksien estämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005, kuntoutuslaki) 20 §:ssä säädetään nuoren kuntoutusrahan myöntämisedellytyksistä. Nuoren kuntoutusrahaa maksetaan opiskelun tai muun työelämäänsä tähtäävän kuntoutuksen ajalta. Etuuden tarkoituksena on kannustaa osatyökykyisiä ja vammaisia nuoria opiskelemaan ja pyrkimään työelämään sekä ehkäistä siirtymistä työkyvyttömyyseläkkeelle.

Nuoren kuntoutusrahaa myönnetään ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi 16-19-vuotiaalle vakuutetulle, jonka sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina nuoren työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen. Lisäksi edellytetään, että vakuutettu tarvitsee tehostetun työkyvynarvioinnin perusteella tehostettua kuntoutusta eli erityisiä tukitoimia, jotta voi opiskella tai osallistua muuhun työllistymistä edistävään kuntoutukseen (esim. työkokeilu tai -harjoittelu) ja että hänelle on laadittu kotikunnassa henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS) opiskelun tai muun kuntoutuksen ajalle (kuntoutuslain 20 §). Etuutta ei siis myönnetä pelkästään vakuutetun pyynnön perusteella, vaan etuuden myöntämisedellytysten tulee aina täyttyä. Kansaneläkelaitos tutkii jokaisen nuoren kuntoutusrahakemuksen yksilöllisesti.

Mikäli kuntoutuja ei täytä kaikkia nuoren kuntoutusrahan myöntämisedellytyksiä, mutta hänen työ-, ansio- ja opiskelukykynsä on olennaisesti heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi ja koulutus on tarkoituksenmukaista hänen työ- ja opiskelukykynsä sekä ansiomahdollisuuksiensa tukemiseksi ja parantamiseksi, koulutus voidaan myöntää ammatillisena kuntoutuksena (kuntoutuslain 6 §). Tämän kuntoutuksen ajalta kuntoutujalle myönnetään edellytysten täytyessä kuntoutuslain mukainen ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettava kuntoutusraha. Kuntoutuslaissa säädetään myös nuoren ammatillisesta kuntoutuksesta (kuntoutuslain 7 a §), jonka myöntämisedellytykset eroavat nuoren kuntoutusrahan myöntämisedellytyksistä. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutujalle myönnetään edellytysten täytyessä kuntoutuslain mukainen ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettava kuntoutusraha.

Kuntoutuslain mukaan Kansaneläkelaitos paitsi järjestää ja korvaa kuntoutusta, myös turvaa kuntoutujan toimeentuloa kuntoutuksen aikana kuntoutuslaissa säädetyn mukaisesti kuntoutusrahaa maksamalla. Aikanaan nuoren kuntoutusrahasta säädettyä hallituksen esityksessä (HE 87/1998 vp, s. 5) todettiin, että olisi tarkoituksenmukaista, että nuoren kuntoutusrahan edellytykset täyttävälle nuorelle voitaisiin maksaa nuoren kuntoutusrahaa kuntoutuksen varmistamisen ja yhdenjakoisen toimeentuloturvan takaamisen kannalta. Siten nuoren kuntoutusrahan tarkoituksena ei lähitökohtaisesti ole se, että kuntoutusrahaa saava käyttää etuuden nimenomaan kuntouttaviin palveluihin, esimerkiksi ostaa nuoren kuntoutusrahan etuuden määrällä terapiapalveluja. Kuntoutusraha turvaa kuntoutuksen aikaista toimeentuloa. Etuuden vastaanottajalla on oikeus päättää rahan käyttämisestä.

Kansaneläkelaitokselle ei ole säädetty velvollisuutta eikä oikeutta kerätä tietoa siitä, miten etuuden vastaanottaja käyttää myönnettyä nuoren kuntoutusrahaa. Tällaista velvollisuutta tai oikeutta ei ole muidenkaan Kansaneläkelaitoksen maksamien syyperusteisten rahaetuuksien kohdalla. Jos nuori tai nuoren perhe tarvitsevat tukea rahankäytössä tai sen opettelussa, tärkeätä olisi tukea nuorta ja tarvittaessa perhettä esimerkiksi kuntien sosiaalitoimen tai terveydenhuollon sekä tulevien hyvinvointialueiden keinoin.

Sosiaaliturvauudistusta valmisteleva parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea käsittelee myös nuorten toimeentuloa turvaavia etuuksia sekä nuorten palvelujen ja etuuksien yhteensovittamista. Komitean työssä on tunnistettu tarve selvittää laajemmin nuorten sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuutta, myös kansainvälisesti vertaillen. Selvitystyön tuloksia on mahdollista hyödyntää sosiaaliturvan uudistamisessa komitean seuraavalla kaudella. Tavoitteena on tehdä ehdotuksia siitä, millaisia rakenteellisia uudistuksia tarvittaisiin, jotta sosiaaliturvajärjestelmä tukisi nuoria tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti.

Helsingissä 11.10.2022

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen